КТИТОРИ, МЕЦЕНЕ И КОЛЕКЦИОНАРИ

Ликовна култура (одабране теме) • Тема - Ктитори, мецене и колекционари • Предметна наставница - Војислава Врцељ • Извори – релевантне информације и фотографије са интернета • Неке фотографије су можда заштићене ауторским правима и користе се искључиво у едукативне сврхе

На претходним часовима смо утврдили да је човек од како је почео да израђује прва **оруђа** и **оружја** имао потребу да у свом животном простору поседује и **уметничка дела**.

Скулптуре иза огњишта у Лепенском Виру

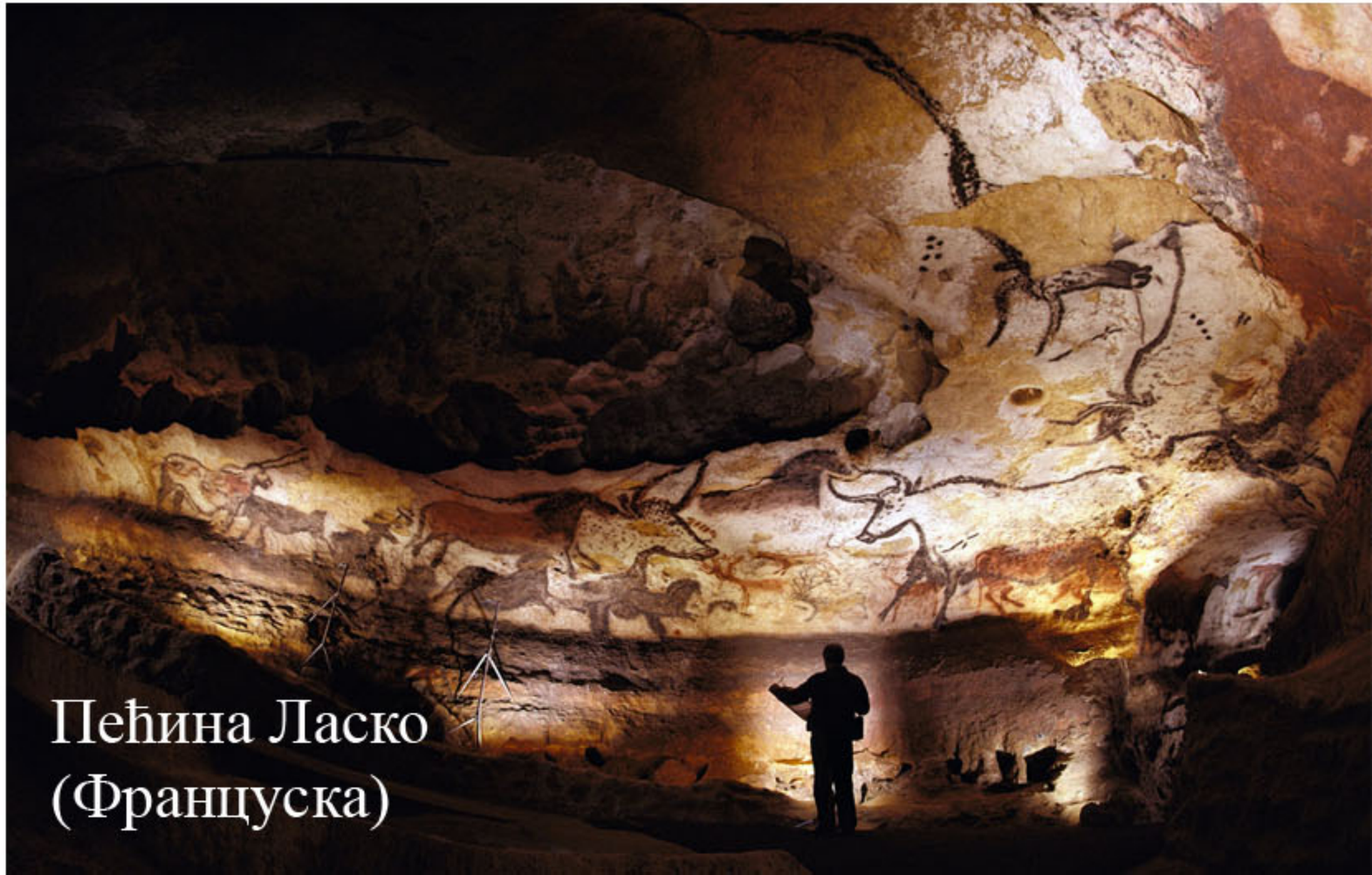

Пећина Ласко (Француска)

Владари древних цивилизација остаће упамћени по државном уређењу и војним походима, а посебно по **уметничким делима** која су настала у време њихове владавине. Највећа пирамида настала је за време владавине фараона **Кеопса**, за време владавине **Периклеа** настао је Партенон, Колосеум се сматра симболом Римског царства а капија богиње Иштар је настала по наређењу највећег владара Новог вавилонског царства.

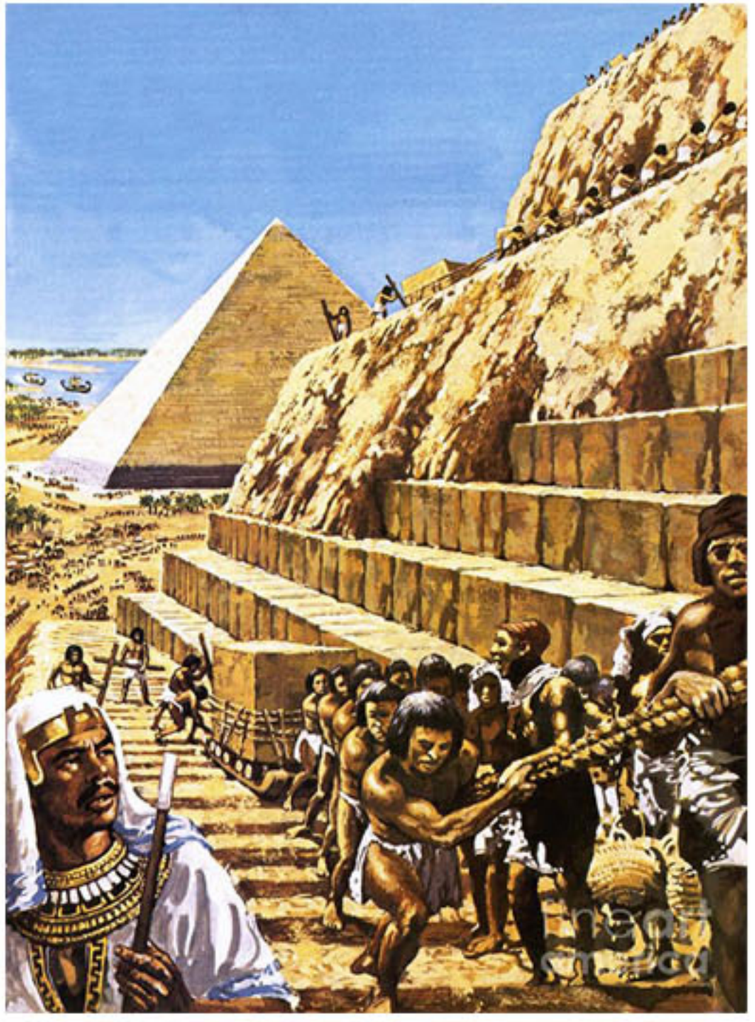

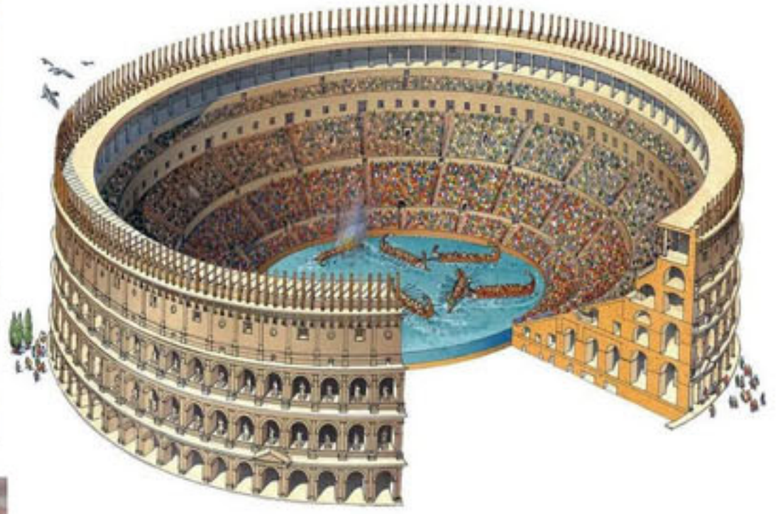

Илустрације древних грађевина

Ранохришћансак уметност –
уметност катакомби –
од II - VII век

Са појавом **хришћанства** у првим вековима нове ере, хришћанске фреске радили су непознати уметници испод земље скривајући се од римске власти која је прогонила хришћане, све до IV века када цар Константин, **Миланским едиктом** изједначава хришћанство са осталим религијама, а врло брзо након тог оно постаје и званична религија Римског царства.

Мозаик из цркве Свете Софије, на мозаику је приказана Богородица са Христом и римски цареви Јустинијан и Константин са моделима цркве

За разлику од скромних пројеката обичних грађана који су сликали фреске по зидовима катакомби и клесали саркофаге, од тренутка када и владари постају део заједнице хришћана, следбеника Исуса Христа окупљених у цркви настају велелепна дела црквене архитектуре, којима се дивимо и данас без обзира на промене које су доживела кроз векове.

Аја Софија – Истанбул

Трг чудеса (Piazza dei Miracoli) - Пиза, Италија

Катедрала Нотр Дам - Париз

Миланска катедрала (Duomo di Milano)

Појам **ктитор** се најчешће односи на особу која оснива, обнавља или добија као награду за заслуге црквени објекат, школу или добротворни завод. Ктитор није могао да подигне манастир или цркву без сагласности црквених власти. Ктитор је морао да обезбеди **материјална средства** за изградњу и одржавање објекта. У средњовековној Србији постојали су законски прописи о правима и обавезама ктитора. Ктитор је могао бити само **имућна особа**, владар или властела и имућни грађани - трговци или занатлије, којих је у Србији било већ крајем средњег века. Најзначајнији ктитори у Србији били су Немањићи.

Ктиторски портрет краља Михаила Војислављевића из цркве светог Михаила у Стону, настао око 1080. године

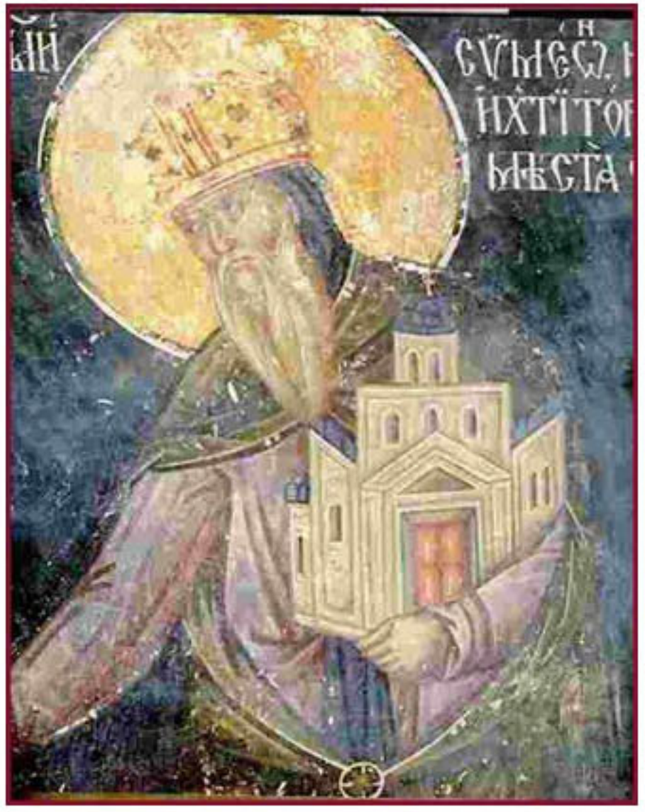

Ктиторски портрет Стефана Немање из Студенице

Ктиторски портрет Стефана Дечанског

Ктиторски портрет краља Милутина из Студенице

Погледајмо неке од најлепших задужбина наших **ктитора**.

Манастир
Високи
Дечани

Манастир
Грачаница

Манастир
Манасија

Манастир
Љубостиња

Манастир Милешева

Манастир Сопоћани

Црква
Лазарица

Манастир Каленић

Појам **„мецена“** потиче од презимена римског богаташа (Гај Килније Мецена) који је живео у I веку пре нове ере и био песник и покровитељ песника. Назив је опште прихваћен за особе или друштва која пружају финансијску подршку културним, уметничким, научним и спортским активностима. Током историје финансијску потпору уметницима је пружала црква, владари, племићи, земљопоседници и углавном чланови виших слојева друштва. Фирентинска владарска династија **Медичи**, током **ренесансе** на свом двору окупљала је најбоље уметнике, књижевнике филозофе и хуманисте свог времена.

Гробница Ђулијана де Медичија – Микеланђело Буонароти

Гробница Лоренца де Медичија – Микеланђело Буонароти

Иако су уметници **ренесансе**, окренути античким вредностима, науци, филозофији и хуманизму, опирући се средњовековном учењу да је централна фигура само **Бог**, црква је и даље била главни покровитељ уметности, а нека од најлепших дела уметности ренесансе налазе се у **Ватикану**.

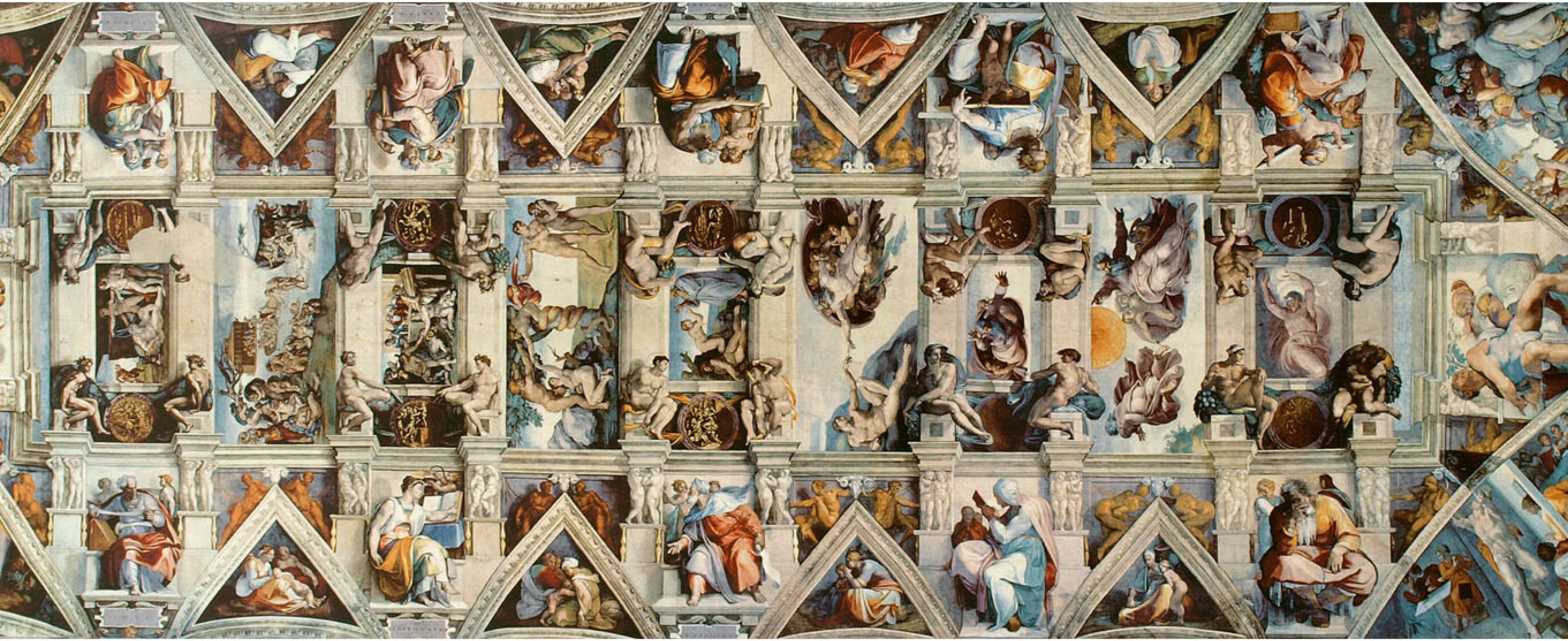

Свод Сикстинске капеле – Микеланђело Буонароти

У Србији, поред цркве велики покровитељи уметности биле су и владарске породице **Обреновић** и **Карађорђевић**. Кнез Михаило Обреновић, донео је одлуку да се у Београду изгради **Народно позориште** на месту где се и данас налази.

Народно позориште у Београду

Црква Светог Ђорђа на Опленцу је спомен-црква и маузолеј династије Карађорђевић, коју је као своју задужбину подигао краљ **Петар I Карађорђевић**.

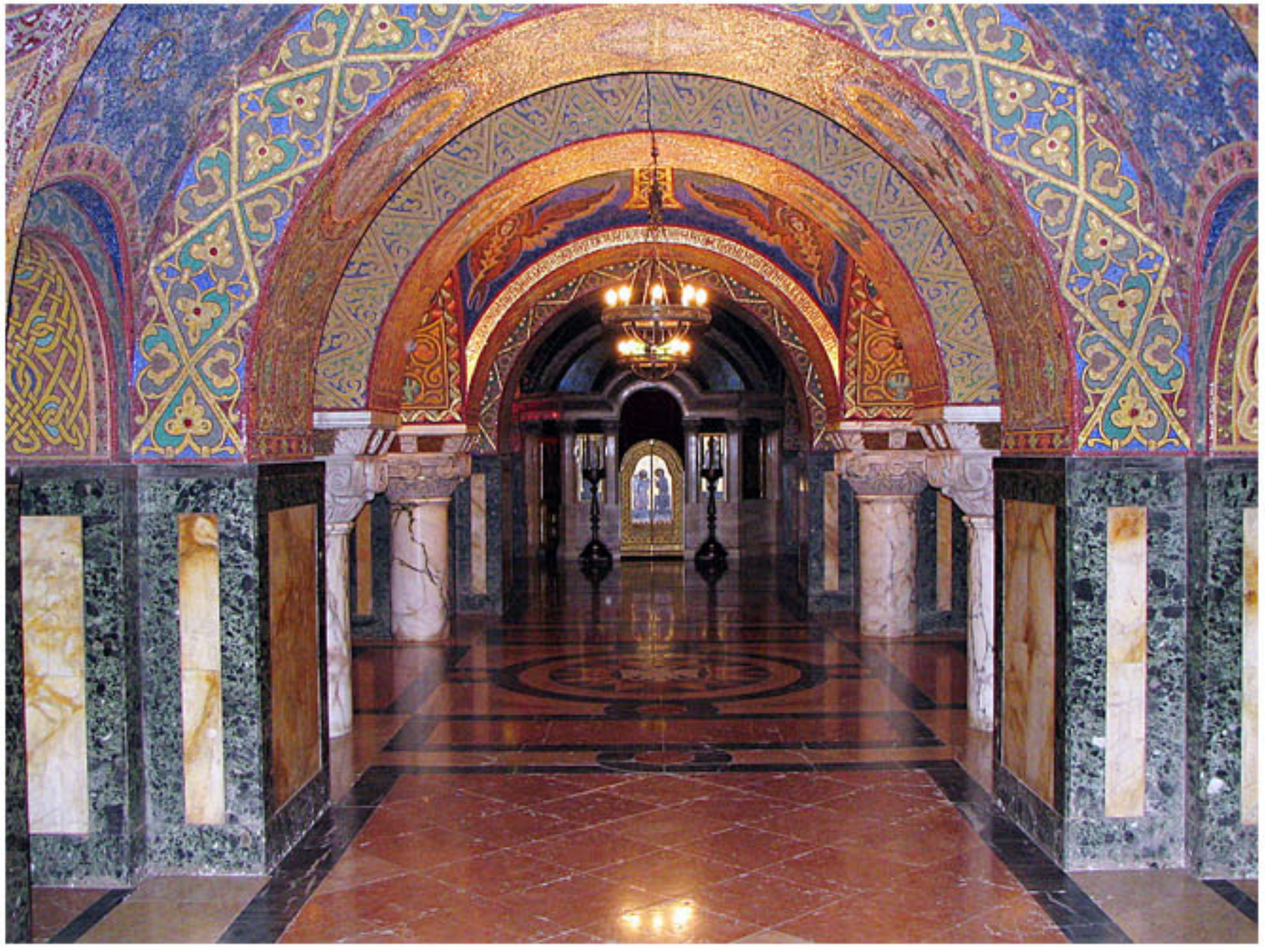

Иван Мештровић био је омиљени вајар породице Карађорђевић, посебно Александра Карађорђевића. Најзначајнија његова дела се налазе на територији Србије а његов **Победник** је постао симбол Београда. У дворском комплексу на Дедињу налази се велика збирка вредних уметничких дела, у којој се налази више скулптура Ивана Мештровића и чувена скулптура **„Повјест Хрвата“**.

После **Другог светског рата** у бившој Југославији, подизали су се споменици посвећени Народноослободилачкој борби.

Као што су то некад били ктитори и меценe, данашњи покровитељи уметности могу бити успешне фирме и њихови оснивачи. Поред државних постоје и приватне институције културе каква је на пример Музеј Цептер (први приватни уметнички музеј у Србији) или Опера и театар Мадленијанум у Земуну.

На наредним часовима бавићемо се појмовима **галериста, кустос и колекционар.** Да ли галеристи или колекционари могу у исто време да буду и мецене уметника?